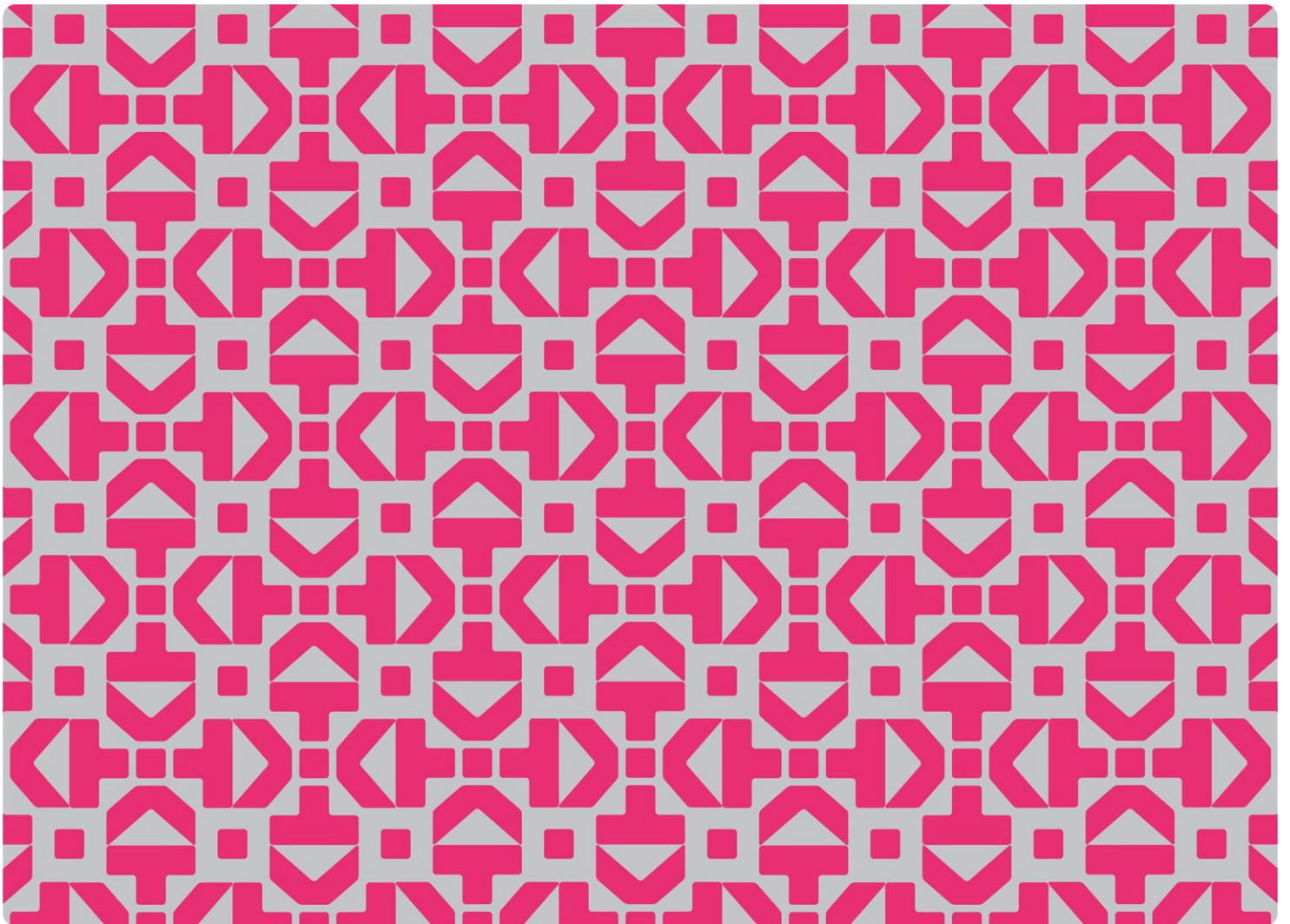

Norske erfaringer med deltagelse i Europeiske universiteter (EUI)

» Norske erfaringer med deltagelse i Europeiske universiteter (EUI)

Redaktør:

Stig Helge Pedersen

Forfattere:

Agnete Wiborg

Forord

Formålet med notatet er å presentere erfaringer fra de norske høyere utdanningsinstitusjonene som har deltatt i første fase av tiltaket Europeiske universiteter (EUI). EUI er et prestisjetiltak innenfor rammen av Erasmus+-programmet.

Undersøkelsen er basert på intervjuer med personer som har hatt sentrale posisjoner i utvikling og gjennomføring i prosjektenes pilotfase. Notatet belyser hva som har vært institusjonenes bakgrunn for å delta, hva de har oppnådd, hva som har vært utfordringer og hvilke muligheter for videreutvikling av alliansene som er etablert.

Kunnskapsdepartementet har utarbeidet en strategi for norsk deltagelse i Erasmus+ og Det europeiske utdanningsområdet. Ett av innsatsområdene er økt deltagelse i prestisjetiltakene som EUI er en del av. Formidling av erfaringer og vurderinger av deltagelse i ulike tiltak i Erasmus+ er en del av HK-dirs ansvarsområde i egenskap av å være nasjonalkontor for Erasmus+.

Innhold

Sammendrag	2
Executive summary	4
1 Innledning	7
1.1 Initiativet Europeiske universiteter – et ambisiøst prosjekt	7
1.2 Norsk deltagelse i EUI.....	10
2 Norsk deltagelse i Europeiske universitetsallianser (EUI).....	12
2.1 Motivasjon for deltagelse og sammensetning av alliansene	12
2.2 Første fase	14
2.3 Kommunikasjon og involvering.....	16
2.4 utfordringer og muligheter.....	19
3 Avsluttende kommentarer	25
4 Litteraturliste.....	26

Sammendrag

European Universities Initiative (EUI)

Formålet med notatet er å presentere kunnskap om bakgrunnen for norske institusjoners deltagelse, erfaringer fra første fase av deltagelsen i EUI, hva de har oppnådd og deres syn på hvilke muligheter alliansene representerer. Notatet er basert på en intervjuundersøkelse blant ansatte ved de fem institusjonene som ble deltagere i allianser etter pilotutlysningene i 2018 og 2019.

EUI er et prestisjetiltak innenfor rammen av Erasmus+-programmet og er sentralt i den europeiske universitetsstrategien fra 2022. Målet er å skape et felles europeisk utdanningsområde ved å legge til rette for tettere samarbeid mellom høyere utdanningsinstitusjoner i Europa og sømløs mobilitet for studenter og ansatte. Ambisjonene er svært høye, og EUI er blitt presentert som en pilot for fremtidens høyere utdanningsinstitusjoner.

Motivasjon og rolle

De norske institusjonenes motivasjoner for å delta er sammensatte. En overordnet motivasjon har vært at deltagelse ville bidra til utvikling av institusjonen, forsterke samarbeid med viktige universiteter i Europa og i tillegg sette institusjonen på kartet både nasjonalt og internasjonalt. Noen institusjoner ser det også som en mulighet til å fremstå som mer attraktiv gjennom å kunne tilby en større bredde i utdanningstilbud enn det de klarer på egenhånd. For allianser som bygger på allerede etablert samarbeid, har EUI bidratt til å styrke samarbeidet.

Institusjonens rolle i alliansen har også betydning for hva institusjonene får ut av deltagelsen. Det å være koordinator kan for eksempel gi større muligheter til å tilpasse og bruke deltagelsen til institusjonens egne prioriteringer enn å bli invitert inn i samarbeid som allerede har utviklet et konsept for alliansen.

Sammensetning av partnerinstitusjonene i alliansen

Alliansene med norsk deltagelse bygger i ulik grad, og på forskjellige måter, på allerede etablerte samarbeidskonstellasjoner. Institusjonene fremhever at sammensetningen av alliansen, med de riktige partnerinstitusjonene, er helt avgjørende for at samarbeidet skal kunne fungere. Faktorer av særlig betydning er i hvilken grad og på hvilken måte partnerinstitusjonenes faglige og tematiske profiler passer overens, at de har like ambisjoner og hva slags samarbeid det har vært mellom institusjonene tidligere.

Første fase: Topptungt med fokus på administrative prosesser

Initiativ til utforming av søknad har i hovedsak vært knyttet til sentraladministrasjonen ved institusjonen. Hovedinnholdet i søknaden har vært knyttet til administrative forhold og strukturer for tilrettelegging av det internasjonale samarbeidet. Pilotfasen har vært brukt til å utvikle og teste ut praksiser og opplegg/tilbud. Vitenskapelig ansatte har blitt involvert i varierende grad og på ulike måter i søknadsprosessen.

Oppstart og pandemi

Oppstarten av de første alliansene sammenfalt i stor grad med pandemien. Mye av arbeidet ble derfor preget av mangel på muligheter til å reise og møtes. Dette har hatt betydning for utvikling av samarbeidet fordi det gjorde det utfordrende å bli kjent, noe som påvirket

fremdriften. Mange planlagte aktiviteter måtte avlyses eller endres, og studentaktiviteter måtte endres fra fysisk mobilitet til digitale opplegg.

Kommunikasjon

EUI er et komplekst tiltak, noe som har gjort det utfordrende å kommunisere hva deltagelsen innebærer for institusjonen og for ulike aktører. Ettersom EUI dreier seg om samarbeid på institusjonsnivå, har det vært viktig å gi informasjon om tiltaket til ulike deler av institusjonen, blant annet for å skape legitimitet for deltagelsen.

Utfordring å få de vitenskapelig ansatte involvert på forpliktende måte

Ettersom mye av arbeidet i første fase har vært konsentrert om administrative forhold, har det vært utfordrende å trekke med vitenskapelig ansatte inn i arbeidet og få dem til å se nytten av å delta. Mangel på tid og kapasitet, og at forskning prioriteres foran undervisning, har også hatt betydning. Flere påpeker at det i stor grad er ildsjelene og entusiastene for internasjonalt samarbeid som har blitt involvert.

Utfordringer med godkjenning av emner og kurs

De største utfordringene i prosjektene dreier seg om å få til godkjenning av emner, kurs og studieprogram på tvers av institusjonene. Det har også vært utfordringer med ulikheter i akademiske kalendere og gradsstrukturer.

Tverrfaglighet, nye arenaer og samarbeidsflater

Den faglige innrammingen av arbeidet har ofte et tematisk utgangspunkt og er ikke primært basert på fagdisipliner. Vitenskapelig ansatte som har blitt involvert, trekker frem at dette gir muligheter for å etablere nye typer nettverk og få nye perspektiver på eget fagområde og for utvikling av forskningsprosjekter med en mer tverrfaglig tilnærming. Betydningen av å delta på disse arenaene blir fremhevet som ekstra nyttig for yngre forskere.

Deltagelsen i alliansene har gitt muligheter til å teste ut undervisningsopplegg, kurs og emner i ulike formater på nye måter. Flere av disse tilbudene er tverrfaglige og basert på utfordringsbasert læring som løsning på konkrete utfordringer. Disse er gjerne utformet i samarbeid med aktører i arbeidslivet.

Deltagelsen i EUI bidrar til en mer systematisk og helhetlig tilnærming til internasjonalisering ved at EUI utgjør en overordnet ramme for det internasjonale arbeidet og legger føringer på konkrete oppgaver over tid. Andre stabsfunksjoner som HR, IKT og kommunikasjon har blitt involvert på mer permanent basis i det internasjonale arbeidet, i tillegg til studieadministrativ avdeling og/eller de som jobber med kvalitetsutvikling.

EUI som pilot for fremtidens universiteter?

Hvordan institusjonene tenker om EUI som en del av institusjonens fremtid, har sammenheng med hva slags allianse de deltar i, hva slags samarbeid alliansen er tuftet på, og hvordan samarbeidet er knyttet til etablerte praksiser ved institusjonene. Samtidig påpeker alle de norske institusjonene vi har snakket med at det tar lang tid å utvikle forpliktende institusjonelt samarbeid. Hvordan deltagelsen i EUI blir koblet til forskning og andre strategiske satsinger ved institusjonene, vil også ha betydning for det videre arbeidet.

Deltagelsen i EUI har bidratt til at internasjonalisering i større grad er blitt sett på som en integrert del av kvalitetsutviklingen av utdanning. Det er også blitt satt i gang prosesser som kan bidra til mer samarbeid innen forskning. De grunnleggende og praktiske utfordringene som Bologna prosessen adresserer, er imidlertid ikke blitt borte. Til slutt er finansiering en viktig faktor for videreføring av alliansene.

Executive summary

European Universities Initiative (EUI)

The purpose of this study has been to gain knowledge about the background for participation in EUI, the experiences of Norwegian higher education institutions in the first phase of participation and their views on the opportunities the alliances present. The report is based on interviews among employees at the five institutions that became partners in alliances following the pilot calls in 2018 and 2019.

EUI is a flagship initiative within the framework of the Erasmus+ programme and is central to achieving the goals outlined in the European Strategy for Universities.¹ The aim is to create a common European Education Area by facilitating closer collaboration between higher education institutions in Europe and seamless mobility for students and staff. EUI has been presented as a pilot for the higher education institutions of the future.

Motivation and role

An important motivation for participating is to contribute to the development of the institution and to strengthen collaboration with important universities in Europe as well as to help put the institution on the map, both nationally and internationally. It is also considered as an opportunity to attract talented students and increase visibility in the European higher education landscape. For institutions that have developed collaboration before becoming an EUI alliance, EUI is seen as a means for further development of the collaboration.

The role of the institutions in the alliance influences the outcome of the participation. Being a coordinator can for example provide more opportunities to use the participation to the institution's own priorities than being invited into alliances with an already developed a concept for the alliance.

Composition of the partner institutions in the alliance

The institutions say that the composition of the alliance with the right partner institutions is crucial for the alliance to work. Of particular importance is how the partner institutions' academic and thematic profiles match, and what kind of collaboration there has been between the institutions previously.

First phase: Focus on administrative processes

The initiative and responsibility for preparing applications have primarily been associated with the international offices and/or other central administrative units within the universities. The content of the application has also largely been linked to administrative matters and structures for facilitating international collaboration. The academic staff have been involved in different ways and to varying degrees in the application process.

Start-up and pandemic

The start of the first alliances largely coincided with the pandemic. Much of the work in the alliances was therefore characterised by a lack of opportunity to travel and meet, which affected the progress negatively. Many planned activities had to be cancelled or changed, and student activities had to be changed from physical to digital formats.

Communication

The content of EUI is complex, and it has been challenging to communicate what participation means for the institution as a whole and what it can be used for by different

¹ [communication-european-strategy-for-universities-graphic-version.pdf](https://european-council.europa.eu/media/e0604c03-3251-4961-b981-101841278481/attachment_data/data/communication-european-strategy-for-universities-graphic-version.pdf) (europa.eu)

actors. Since EUI concerns collaboration at the institutional level, it has also been important to provide information to different parts of the institution to create legitimacy for participation.

Challenges in getting the academic staff involved

Much of the work in the first phase has been concentrated on administrative matters, which made it difficult to involve academic staff and get them to see the benefit of participating. Lack of time and capacity, and a tendency among the academic staff to prioritize research over teaching, are other factors. Many point out that it is primarily the enthusiasts for international collaboration, particularly in education, who have engaged in the work..

Challenges with approval of courses

The fundamental challenges in achieving increased collaboration revolve around recognition of courses and study programs across institutions, different academic calendars, and degree structures. On the other hand, the alliances provide a basis for closer, more long-term, and binding collaboration with other institutions, which can contribute to finding pragmatic solutions to some of these challenges within the alliance.

Interdisciplinarity and new arenas for collaboration

Some of the work is organised in work packages which in many cases have a thematic starting point and is not primarily based on disciplines. This provides opportunities for academic staff to establish new networks which could provide new perspectives on their own field. This also provides opportunities for the development of research projects with a more interdisciplinary approach. The importance of participating on these arenas is highlighted as particularly useful for younger researchers.

Participation in the alliance has provided opportunities to think about education offers and study programs in new ways. Interdisciplinary topics and innovative working methods create opportunities for the development of new courses at the interface between institutions and established study programs. Some courses are based on challenge-based learning with an interdisciplinary approach based on challenges designed in collaboration with actors in working life.

EUI constitutes an overall framework for international collaboration and provides guidelines for specific tasks over time and contributes to a more systematic and comprehensive approach to internationalisation. Other staff functions and departments such as HR, ICT, quality development and communication have also been involved on a more permanent basis in internationalisation of education.

EUI as a pilot for the universities of the future?

How the institutions think about EUI as part of the institution's future is related to what kind of alliance they participate in, what kind of collaboration the alliance is founded on, and how the collaboration is linked to established practices at the institutions. However, all respondents point out that it takes a long time to develop binding institutional collaboration. When an alliance is built on well-established collaboration, there is a greater likelihood that the collaboration will continue, also after the end of the project period. How participation in EUI is linked to other strategic initiatives will also have an impact on future work.

Through the EUI, participating institutions have to a greater extent come to see internationalization as part of their overall efforts to improve quality in education. Processes which can contribute to more research collaboration between alliance partners have also been initiated. The long-term benefits will be related to how participation can provide synergies with other projects and strategic initiatives. At the same time, the respondents point out that the fundamental and practical challenges addressed by the Bologna Process

still exist. The funding level beyond the project period is seen as central to how the collaboration in the alliances will continue.

1 Innledning

Formålet med notatet er å få kunnskap om erfaringer fra de norske institusjonene som har deltatt i første fase av prestisjetiltaket Europeiske universallianser (EUI). EUI er et tiltak innenfor rammen av Erasmus+-programmet. Tiltaket har fått stor oppmerksomhet. De forventede virkningene av alliansene retter seg mot et bredt spekter av mål, som å bidra til å løse de store globale samfunnsutfordringene, innovasjon, eksellens, inkludering, involvering av ulike typer aktører og regional relevans. Målet for EUI er å utvikle et tettere samarbeid mellom høyere utdanningsinstitusjoner i Europa. Dette skal skje gjennom å utvikle felles langsiktige strategier som styrker koblinger mellom høyere utdanning, forskning, innovasjon og det øvrige samfunnet og bidrar til økt mobilitet av studenter og ansatte mellom institusjonene.

Notatet beskriver institusjonenes bakgrunn for deltagelsen, hva de har oppnådd, hva som har vært utfordrende og hva de ser på som muligheter for videreutvikling av alliansene som er etablert. Undersøkelsen er basert på intervjuer med koordinator og andre personer i ledelsen av prosjektene i tillegg til vitenskapelig ansatte som har deltatt i prosjektarbeidet. Intervjuene ble gjort i en tidlig fase av samarbeidene, noe som gjør at erfaringsgrunnlaget er begrenset. Funnene blir presentert og diskutert i lys av andre undersøkelser av deltagelse i EUI på et europeisk nivå.

1.1 Initiativet Europeiske universiteter – et ambisiøst prosjekt

Ideen om å skape europeiske universiteter er ikke ny og er knyttet til det europeiske politiske prosjektet (Gunn 2020). Men tanken om å lansere en ordning for å få dette til, ble lansert av president Macron i 2017 som en del av hans visjonære «Initiative européenne»-tale ved Sorbonne. Macron ønsket å skape europeiske universiteter i form av nettverk av universiteter på tvers av Europa med programmer som fører til at alle studenter har et utenlandsopphold. De europeiske universitetene skulle også være drivere for innovasjon i utdanning og ha som mål å bidra til å utvikle fremragende utdanning. Det er også et mål at alliansene skal representere et mangfold i innretning og favne både bredde og faglig eksellens. Målene for EUI er derfor ambisiøse og sammensatte.

European Universities Initiative (EUI) er ansett som starten på en ny ambisiøs fase i det høyere utdannings samarbeidet i Europa (Gunn 2020) og betraktes som en løsning på felles europeiske utfordringer, som manglende konkurranseevne, lav mobilitet og et behov for å styrke felles «europeiske» verdier i høyere utdanning (Pagliarello 2022). Å skape en felles europeisk identitet og styrke europeiske høyere utdanningsinstitusjoner er derfor viktige mål for EUI.

Den første utlysningen for EUI kom i 2018, og de første alliansene startet opp i 2019. Tiltaket ble betegnet som en pilot. Det er nå i alt 50 allianser som er innvilget med til sammen rundt 430 institusjoner. De første utlysningene omfatter prosjekter med tre års varighet. Siste utlysning omfatter prosjekter som har fire års varighet, og er for det meste forlengelser av de alliansene som start opp i 2020, riktignok i de fleste tilfeller med utvidelser til flere partnere.

Internasjonalisering i europeisk høyere utdanning i form av mobilitet og institusjonelt samarbeid har fått ny betydning i lys av en endret internasjonal kontekst med et høyere

konfliktnivå mellom stormakter og mer fokus på globale samfunnsutfordringer. EUI er et initiativ med mål om økt europeisk samarbeid som kan bidra til å samle og styrke Europas kompetanse og evne til å håndtere disse utfordringene. Mens forskning i sitt vesen er internasjonalt orientert mot forskningsfronten, har utdanning på den annen side vært forankret i nasjonal politikk og nasjonale verdier. EUI utfordrer dette ved å ha en ambisjon om å skape et overnasjonalt rom for høyere utdanning som er formet av transeuropeisk utdanningspolitikk og verdier. EUI opererer derfor i et skjæringsfelt mellom EUs ambisjoner om å skape felleseuropeiske universiteter og nasjonal utdanningspolitikk.

EUI er sentral i den europeiske universitetsstrategien² og inngår i Erasmus+ programmet. Strategien bidrar til målet om å skape et felles europeisk utdanningsområde European Education Area (EEA)³ hvor det skal legges til rette for tettere samarbeid og sømløs mobilitet mellom universiteter i Europa for studenter og ansatte. EUI er særlig knyttet til målet om å fremme den europeiske dimensjonen i forskning og utdanning. De europeiske universitetsalliansene beskrives som «transnasjonale allianser som vil bli fremtidens universiteter, fremme europeiske verdier og identitet, og revolusjonere kvaliteten og konkurranseevnen til europeisk høyere utdanning» (European Commission, 2022). Det europeiske rådets anbefaling er å fjerne de viktigste strukturelle barrierene for transnasjonalt samarbeid som høyere utdanningsinstitusjoner står overfor når det gjelder styring, finansiering og samarbeidsnivåer.

EUI er fremhevet som ett av de fire flaggskipinitiativene i den europeiske universitetsstrategien. De andre flaggskipene er følgende:

- En juridisk status for alliansene som kan bidra til at de kan overvinne utfordringer knyttet til finansiering og styring ved å samle alliansenes ressurser og kapasiteter
- Etablering av en felles europeisk grad tildelt på nasjonalt plan kan lette de administrative byrdene som institusjonene står overfor når de oppretter og leverer felles programmer,
- Utvidelse av bruken av det europeiske studentkortet til alle mobile studenter i Europa vil kunne oppmuntre og legge til rette for mobilitet.

Disse tiltakene skal til sammen bidra til å løse utfordringene knyttet til utvikling av et effektivt samarbeid om høyere utdanning i Europa og skal styrke etablering av EUI.

Utvikling av alliansene kan betraktes som et instrument for å fremme integrering av høyere utdanningssystemer i Europa utover det som hittil er blitt oppnådd gjennom Bologna-prosessen, og gjennom styrking av transnasjonale strategiske partnerskap (Cino Pagliarello, 2022; Gunn, 2020). Utgangspunktet for Bologna-prosessen, som startet i 1999, var utfordringene med å få til økt internasjonalt utdannings samarbeid. Utfordringene er blant annet knyttet til ulikheter i administrative praksiser, gradsstrukturer, rutiner, regelverk, lover og godkjenninger mellom landene. Claeys-Kulik (et.al 2022) peker på at disse utfordringene eksisterer fortsatt, og at gjennomføring av allerede vedtatt politikk i alle deler av Europa, hadde løst mange av problemene som EUI-alliansene må håndtere.

These challenges come from a combination of diverging or restrictive regulatory and funding frameworks, along with differences in institutional policies and practices. They are felt in many areas, from quality assurance of joint programs, degree structures and the use of transferable credits, the language of instruction and

² [communication-european-strategy-for-universities-graphic-version.pdf \(europa.eu\)](#)

³ [Homepage | European Education Area \(europa.eu\)](#)

academic calendars, to financial and staffing autonomy, tuition fees and differences in funding structures and levels.⁴

Bolognaprosessen er mellomstatlig, og hvordan reformene gjennomføres er opp til hvert enkelt land. Det er derfor variasjon mellom landene i Europa når det gjelder i hvilken grad endringer er gjennomført. Dette ser vi har betydning for hvilke utfordringer som kommer frem i samarbeidet mellom institusjoner i ulike land i alliansene.

EUI er ikke et fullfinansiert tiltak, men mange av partnerinstitusjonene i alliansene får i tillegg andre former for nasjonal finansiering for å delta i EUI.⁵ I norsk sammenheng må institusjonene bidra med en egenandel for å kunne gjennomføre oppgavene i prosjektet, blant annet gjennom egeninnsats og finansiering av stillinger. Det er derfor også ulikheter mellom institusjonene i alliansene når det gjelder de økonomiske rammene for deltagelsen.

Kriteriene for deltagelse i EUI er gitt av Europakommisjonen (2020). De innebærer at alliansene skal:

1. Omfatte minst tre læresteder fra tre EU-medlemsstater eller tredjeland tilknyttet Erasmus+-programmet
2. Inkludere samarbeidspartnere som kommer fra forskjellige deler av Europa
3. Ha stabile og tilstrekkelige økonomiske ressurser til å gjennomføre prosjektene og at de ikke er utelukket fra å motta EU-finansiering (for eksempel på grunn av konkurs, brudd på skatteregler, svindel eller annet)
4. Ha en felles langsiktig strategi for utdanning med koblinger til forskning og innovasjon på alle nivåer i sine institusjoner
5. Skape en europeisk universitetscampus der
 - studenter og forskere kan delta i sømløs mobilitet (fysisk, virtuell eller blandet) for å studere, få opplæring, undervise, forske, jobbe eller dele tjenester ved samarbeidende partnerinstitusjoner.
 - tverrfaglige og transnasjonale team av studenter, akademikere og eksterne interessenter arbeider med de store samfunnsutfordringene Europa står overfor (som klimautfordringer, digitalisering, helse, demokrati, migrasjon, sikkerhet).
 - studentene kan designe sine egne fleksible studieplaner, som fører til en europeisk grad.
 - det gis en praktisk og/eller arbeidsbasert erfaring som fremmer entreprenørskap og utvikler samfunnsengasjement.
 - studentmassen gjenspeiler det sosiale, økonomiske og kulturelle mangfoldet i befolkningen.
6. Ha bred innvirkning ved å fungere som en rollemodell og skape beste praksis for andre høyere utdanningsinstitusjoner, fremme europeiske verdier, fungere som endringsagent i det grønne og digitale skiftet, heve kvalitet og bidra til regional utvikling.

Mål for og forventninger til EUI er i hovedsak i stor grad i samsvar med mål for Langtidsplan for forskning og utdanning (2023-2032) hvor de overordnede målene er 1) styrket konkurransekraft og innovasjonsevne, 2) miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft og 3) høy kvalitet og tilgjengelighet i forskning og utdanning i hele landet. Det er derfor forventninger til at deltagelse i EUI skal kunne bidra til å nå norske politiske mål for forskning og utdanning og til utvikling av norsk høyere utdanning.⁶

⁴ [briefing_eui_impact_on_system_level_reforms.pdf \(eua.eu\)](#)

⁵ [Final report of the study on the state and effectiveness of national funding systems to support EUI](#)

⁶ [Meld. St. 5 \(2022–2023\) - regjeringen.no](#)

1.2 Norsk deltagelse i EUI

Den første utlysningen kom i 2018, og det var flere norske institusjoner som søkte. Universitetet i Bergen (UiB) gikk inn i Arqus-alliansen og Universitetet i Stavanger (UiS) ble medlem av ECIU, European Consortium of Innovative Universities. Ytterligere tre institusjoner fikk tildeling i 2020 etter utlysning i 2019. Universitetet i Oslo (UiO) koordinerer alliansen CircleU, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) gikk inn i alliansen ENHANCE, European Universities of Technology, og Norges Handelshøyskole (NHH) er med i ENGAGE.EU.

UiO, NHH, UiS og NTNU har søkt midler for å delta en ny periode til 2027 i alliansene fra første periode. UiB gikk ut av Arqus-alliansen etter pilotfasen og deltar nå som ny partner i alliansen CHARM.EU, Challenge-driven, Accessible, Research-based, Mobile, European University. I tillegg er fire nye institusjoner blitt innlemmet i eksisterende allianser som skal delta fra 2023. Dette gjelder Universitetet i Agder som skal delta i FORTHEM, Fostering Outreach within European Regions, Transnational Higher Education and Mobility, Universitetet i Sørøst-Norge er med i EDUC, European Digital UniverCity, Universitetet i Tromsø som er med i EUGLOH – European University Alliance for Global Health, og Nord Universitet som er med i SEA-EU, European University of the Seas. Disse institusjonene er blitt innlemmet i allianser som ønsket en utvidelse, ettersom eksisterende allianser får mer økonomisk støtte når alliansene består av ni eller flere medlemmer. Norges Musikkhøyskole skal delta i den nye alliansen IN.TUNE - Innovative Universities in Music & Arts in Europe.

1.2.1 Om undersøkelsen

I undersøkelsen har vi tatt utgangspunkt i institusjoner som søkte på utlysningene i første fase med oppstart av alliansene i 2019 og 2020. Det gjelder Universitetet i Bergen (UiB), Universitetet i Stavanger (UiS), Universitetet i Oslo (UiO), Norges teknisk naturvitenskapelige universitet (NTNU) og Norges Handelshøyskole (NHH). De institusjonene som i ettertid er blitt innlemmet i allerede eksisterende allianser, har i liten grad opparbeidet seg erfaringer med deltagelsen og er derfor ikke tatt med i undersøkelsen.

Vi har gjennomført intervjuer med koordinator og andre personer i ledelsen av prosjektet i tillegg til vitenskapelig ansatte som har deltatt i arbeidet og gjennomføring av prosjektet. Totalt 16 personer ved de fem institusjonene er blitt intervjuet. Flertallet av de intervjuede er administrativt ansatte. Begrunnelsen for dette valget er at de har hatt sentrale roller i utformingen av søknadene og har oversikt over prosjektet som helhet. Samtidig har tyngdepunktet i pilotfasen av prosjektet vært knyttet til det administrative nivået. De vitenskapelig ansatte som er blitt intervjuet, har vært involvert i ulike typer tematiske arbeidspakker.

Tema for intervjuene har vært erfaringer med institusjonens deltagelse i EUI. Spørsmålene har vært om bakgrunn og motivasjon for deltagelse, syn på alliansepartnerne, organisering av EUI, hva som har vært utfordringer, hva de har fått til, hva de ser som tilleggsverdi ved å delta i EUI og hvordan de ser på videreutvikling av EUI ved egen institusjon. En liste over temaene for intervjuet ble sendt ut sammen med invitasjon til å delta i undersøkelsen.

Intervjumaterialet reflekterer erfaringene til de som er intervjuet, ut fra deres posisjoner og roller i arbeidet. Hvilke posisjoner de ansatte har, påvirker naturligvis erfaringer og vurderinger. Den relativt korte tiden institusjonene har deltatt i alliansene gjør at det er begrenset hva man kan forvente at institusjonene har oppnådd. Intervjuene gir ikke grunnlag for å vurdere alle sider ved EUI, men gir innsikt i erfaringer fra aktører som har deltatt aktivt i første fase.

Universitetet i Bergen og Universitetet i Stavanger hadde gjennomført den første treårsperioden, mens Universitetet i Oslo, NTNU og NHH hadde bare deltatt i rundt to år da intervjuene ble foretatt. De hadde derfor hatt relativt kort tid til arbeidet. Den første pilotperioden ble dessuten sterkt påvirket av pandemien som medførte store hindringer for utvikling og gjennomføring av samarbeid og mobilitet. Det er derfor for tidlig til å kunne si noe bestemt om hvilke resultater deltagelsen i EUI vil føre til, men intervjuene gir innblikk i erfaringer de involverte har hatt i etableringsfasen og hvordan de ser på muligheter og utfordringer for den videre deltagelsen i EUI.

Informasjon om de ulike alliansene er også hentet fra alliansenes nettsider, både ved de norske universitetene og alliansenes felles nettsider. Vi har i tillegg satt de norske erfaringene i en større kontekst ved å gjennomgå internasjonale utredninger og forskningslitteratur om EUI.

2 Norsk deltagelse i Europeiske universitetsallianser (EUI)

2.1 Motivasjon for deltagelse og sammensetning av alliansene

Hvordan institusjonene kom inn i alliansene, hvilke motiver de hadde og hvilke allianser de kom med i, har betydning for hvordan de har kunnet påvirke utformingen av alliansens og institusjonens bidrag, og hva de har oppnådd.

2.1.1 Motivasjon og rolle

Allerede før den første utlysningen var EUI et tiltak som fikk en del oppmerksomhet. Det ble omtalt som et prestisjetiltak med høye ambisjoner, og fra politisk hold var det ønskelig med norsk deltagelse. Dette var faktorer som bidro til at flere norske institusjoner ønsket å søke ved første utlysning. Noen ventet imidlertid til den neste utlysningen for å få mer tid til forberedelse. En viktig motivasjon for å søke, var at dette var et tiltak som de mente ville bidra til utvikling av institusjonen og forsterke institusjonssamarbeid med viktige universiteter i Europa. Ettersom EUI ble lansert som et prestisjefyllt initiativ som de viktigste institusjonene i Europa ønsket å delta i, var også noen institusjoner opptatt av å være med fra starten for ikke å miste muligheten til å bli med i en allianse med ønskede partnere. En stor andel av deltagende institusjoner i første fase var sentrale institusjoner fra Tyskland og Frankrike. Ved den første pilotutlysningen var det ikke klart hvilke nye utlysninger som ville komme, og hvilket omfang og hva slags innretning de eventuelt ville ha.

Flere av institusjonene trekker frem at det å delta i EUI vil bidra til å sette institusjonen på kartet, både nasjonalt og internasjonalt. For noen institusjoner dreier det seg om å fremheve at institusjonen ønsker å være innovativ, og bidra til å utvikle institusjonen på utdanningssiden blant annet gjennom utprøving av nye typer og formater av utdanningstilbud.

Da det ble lansert at vi skulle i gang med Europeisk universitet, så var det et prestisjeprosjekt som kunne sette oss på dagsorden. Vi er i front, og vi er med på å flytte måter å drive utdanning på, og vi ønsker å være i utdanningsfronten og da må vi investere litt i det og gjøre noe som er annerledes.

Deltagelse i EUI blir også sett som viktig for å profilere institusjonen som en institusjon som satser internasjonalt, ikke bare innen forskning, men også innen utdanning. Her er det også snakk om betydning for hvordan institusjonen blir rangert internasjonalt. Deltagelse i alliansen ble sett som en mulighet til å kunne tilby studentene en større bredde i utdanningstilbud innenfor fagområdet gjennom samarbeidet i alliansen, slik at de kunne tiltrekke seg dyktige studenter og fremstå som en mer attraktiv utdanningsinstitusjon.

Vi er i en hard konkurranse om de beste studentene. Og hvis vi skal tiltrekke oss de beste studentene, så må vi tilby noe som fremstår som attraktivt for søkerne våre. Da tror jeg at det vi utvikler sammen med partnerne våre på sikt, kommer til å være attraktivt og vil tiltrekke studenter (...). Og vi får ekstra dimensjoner ved at vi klarer å tilby tverrfaglige tilbud, og da får vi mer bredde i kompetansen til våre kandidater.

For institusjoner som deltar i allianser som delvis bygger på tidligere samarbeidsnettverk, har EUI blitt sett på som et virkemiddel til å kunne utvikle samarbeidet videre. Gjennom EUI blir samarbeidet mer forpliktende, i tillegg til å få finansiering, og dermed mer egnet til å få

gjennomført disse aktivitetene. Gunn (2020) trekker frem at allianser som bygger på etablerte samarbeid, lettere kan håndtere utfordringene knyttet til å nå målene for EUI.

De som har vært involvert lenge og begynner å få innsikt i hva EUI er, sier at (EUI) gjør kanskje i praksis det som (samarbeidet) hadde lyst til å få til, men som de var litt for tidlig ute for å få til, for (samarbeidet) var på et tidspunkt ganske forut for sin tid i forhold til å bygge et forpliktende universitetssamarbeid.

Motivasjonen for å delta har på ulike måter sammenheng med den rollen institusjonene hadde i oppstarten av alliansen. Motivasjonen har vært sammensatt, og for noen har den vært koblet til interne prosesser og satsinger. Det å være koordinator gir større muligheter for å tilpasse og bruke deltagelsen til institusjonens egne prioriteringer enn å bli invitert inn i samarbeid som allerede har utviklet et konsept for alliansen. Ved inngåelse i etablerte samarbeid må institusjonen i større grad tilpasse seg det som allerede er bestemt. En mellomposisjon er allianser av partnere som sammen utvikler en søknad.

2.1.2 Sammensetning av partnere i alliansen

Institusjonene sier at sammensetningen av alliansen med de riktige partnerinstitusjonene er helt avgjørende for at samarbeidet skal kunne fungere. Faktorer som har særlig betydning, er partnerinstitusjonenes faglige og tematiske profiler, hva slags ambisjoner de ulike institusjonene har, og hva slags samarbeid det har vært mellom dem tidligere. Hvordan og i hvilken grad profilen på alliansen sammenfaller med institusjonens egen profil og innretning, har betydning for utviklingen av samarbeidet i alliansen.

Flere av alliansene bygger på ulike former for, og grader av, tidligere samarbeid. UiO er et forskningstungt breddeuniversitet som har inngått i CircleU, en allianse med andre store, forskningsintensive universiteter. Samarbeidet er også knyttet til noen tematiske satsingsområder og deltagende sentere med samme faglige profil ved UiO. CircleU har sitt utgangspunkt i nettverket The Guild, som er et nettverk av fremragende forskningstunge universiteter. NHH representerer en liten, faglig spesialisert institusjon som handelshøyskole, med faglig tyngde innenfor økonomi og business. De har gått inn i en allianse med tilsvarende institusjoner med ledende europeiske universitet innen handel, økonomi og samfunnsfag. Institusjonene er av varierende størrelse, med NHH som en av de minste. NTNU er et breddeuniversitet med en faglig profil knyttet til teknologi som favner deler av institusjonen. De har inngått en allianse på grunnlag av denne faglige spissingen med utgangspunkt i en strategisk allianse mellom fem ledende tekniske universiteter, Nordic Five Tech som de deltar i. UiB deltok i første fase som breddeuniversitet i Arqus-alliansen med andre tilsvarende universiteter i mellomstore byer. Denne alliansen har utgangspunkt i COIMBRA-nettverket. UiS presenterer seg som et ungt, innovativt universitet og har inngått i alliansen ECIU. Dette er en allianse som bygger på konsortiet ECIU, European Consortium of Innovative Universities med partnere som har samarbeidet relativt tett over lang tid.

Både likheter og komplementaritet ved institusjonene i form av faglig innretning og portefølje, i tillegg til ambisjonsnivå, størrelse og kultur blir nevnt som viktige dimensjoner for utvikling av et godt samarbeid. Allianser som i stor grad bygger på allerede eksisterende relasjoner og hvor institusjonene har utviklet kjennskap og tillit, vil ha fordeler når det gjelder å videreutvikle samarbeidet innenfor mer forpliktende rammer. Dette er noe Maassen et.al (2022) trekker frem som en nøkkelfaktor for å kunne skape et godt grunnlag for utveksling av informasjon og forplikte seg til samarbeid. Slik beskrives det fra en av de norske institusjonene:

Enkelte av disse (partnerne) hadde vi jo allerede bånd til på utdanningsfeltet. Det handler om å lage andre og nye muligheter som vi jobber med nå, på andre nivå og tettere samarbeid.

Allianser som bygger på allerede eksisterende samarbeidsstrukturer, kan ta samarbeidet et steg videre gjennom EUI og bruke alliansen til å videreutvikle og sette ut i praksis ideer som allerede har vært diskutert.

Vi er med i et europeisk konsortium med 12 partnere. Der har vi vært medlem siden 2012. Det er et ganske aktivt nettverk og relativt forpliktende (...). Da den første utlysningen kom til EUI, satte vi oss ned og spurte om dette var noe vi skulle satse på. Da ble styret enig om at dette var noe man skulle gå inn i, og vi hadde ganske høye ambisjoner.

Sammensetningen i alliansen kan føre til et ekstra løft på områder som er strategisk viktige for institusjonen, blant annet ved at de kan tilby studentene flere og komplementerende kurstilbud som gjør utdanningen og institusjonen mer attraktiv. Likheter i overordnet faglig profil som dekker hele institusjonen, pekes på som en fordel i denne sammenhengen.

Nettopp fordi partnerne er så like som oss, så tar vi det i fart på en måte. Vi får et bedre tilbud på ting som vi har ønsket å bli bedre på, som bærekraft og teknologi, hvor de besitter kompetanse som vi ikke nødvendigvis har selv, og i den siste strategien vår, så har dette fått en veldig klar rolle.

Det er også forskjeller innad i alliansene knyttet til praksis og institusjonskultur. Dette skaper utfordringer. Det gjelder særlig institusjoner i deler av Sørøst-Europa som er ulike på mange dimensjoner. Dette har også sammenheng med graden av gjennomføring av Bologna-prosessen.

Vi har enormt ulik kultur for hvordan ting håndteres. Det svært langt fra det de gjør i (Sørøst-Europa), og det som forventes der, til det vi gjør i Norge eller Norden.

Slike ulikheter har betydning for hvordan samarbeidet utvikler seg, og de utfordringene de må håndtere. Maassen, Stensaker og Rosso (2022) trekker frem kulturelle karakteristika som en av dimensjonene som har betydning for hvordan allianser utvikler seg, i tillegg til koordinering, konflikthåndtering og forpliktelse. Konflikthåndtering og koordinering påvirkes også av kulturelle trekk ved institusjonene.

I de to siste søknadsrundene vil mange av alliansene bli utvidet med en eller flere nye partnere for å få de økonomiske fordelene med å ha ni eller flere medlemmer. For noen av alliansene betyr det også at de får partnere som på en eller flere måter er forskjellige fra de tidligere partnerne. Det kan være faktorer som geografi/kultur, størrelse eller faglig profil. Når både antallet institusjoner og forskjellene mellom institusjonene øker, uttrykker flere at det vil kunne bli større utfordringer med å finne et felles grunnlag for samarbeid.

2.2 Første fase

2.2.1 Topptungt med fokus på administrative prosesser

Beslutning om å søke deltagelse i EUI har vært fattet i den sentrale ledelsen ved institusjonene. Det har primært vært ansatte i den administrative ledelsen som har vært involvert i og styrt utformingen av søknaden fra institusjonens side. Innholdet i søknaden har

også i stor grad vært knyttet til administrative forhold og strukturer. EUI har i oppstarten derfor vært et administrativt topptungt prosjekt

Når det gjelder utdanning, så har vi i de tre årene hittil vært ekstremt sentralisert. Det er sentraladministrasjonen, utdanningsavdelingen som har jobbet veldig med det. Og så kan du si at vi som jobber i utdanningsavdelingen har jobbet veldig internasjonalt, hatt internasjonale kolleger, hatt diskusjoner om godkjenning, akkreditering og om hvordan vi skal ta opp studenter.

En annen årsak til at EUI-prosjektene i hovedsak har involvert ledelsesnivå og administrativt nivå, er at pilotfasen i stor grad har vært knyttet til utvikling av administrative prosesser og strukturer for tilrettelegging av det internasjonale samarbeidet. De faglig ansatte har blitt involvert på ulike måter og i varierende grad ved de ulike institusjonene. Noen har vært involvert i utforming av deler av søknaden, mens andre har blitt rekruttert i etterkant.

En vesentlig utfordring for utforming av søknader til EUI, som flere har pekt på, har vært korte søknadsfrister. For flere av institusjonene ble det derfor relativt lite tid til forankring av søknaden og involvering av flere medarbeidere, inkludert vitenskapelig ansatte. Dette bidro også til at prosjektet i starten ble topptungt og styrt fra ledelsen/rektors kontor.

I første søknadsrunden så var det såpass liten tid at jeg opplevde at vi ikke rakk å koble på fagstab i stor nok grad i den runden, så det ble nok i stor grad administrativt styrt og selvfølgelig med forankring fra ledelsen.

Det ble et tilsvarende problem med lite tid til å involvere vitenskapelig ansatte ved søknadsrunden for neste fase i alliansene. Dette skyldes at søknadsfristen ble tidligere enn det som først ble antydnet. En utbredt opplevelse er derfor at det heller ikke i denne runden har vært tilstrekkelig tid til å involvere de vitenskapelig ansatte i utformingen av søknaden.

Flere trekker frem at de anser den første perioden som en investering og en forberedelse for det videre arbeidet. Hovedinnsatsen dreier seg om å få på plass praktiske og administrative rammer i samarbeidet og utvikle og teste ut ulike utdanningstilbud. I neste fase er det forventet at de skal se resultater av dette i form av gjennomføring av kurs og opplegg på tvers av institusjoner, noe som kan skape økt studentmobilitet og studentdeltagelse.

I den første perioden, som vi fremdeles er inne i, så handler det veldig mye om å rigge og pilotere (...). Vi har brukt veldig mye energi på å pilotere og teste ut. Og basically så har vi gjort dette i sentrale enheter.

(...) formålet med den første finansieringsperioden var kanskje å bygge en grunn, og det koster mye tid og ressurser. Neste steget i alliansen er nå kanskje å vise mer resultater av innsatsen.

2.2.2 Oppstart i pandemien

Oppstarten av de første alliansene falt i stor grad sammen med pandemien. Mye av arbeidet i alliansene har derfor blitt preget av mangel på muligheter til å reise og møtes. Enkelte aktører fikk mulighet til å møtes en gang før nedstengningen, noe som de mener var veldig viktig for oppstarten. Andre måtte starte samarbeidet digitalt.

Det å ikke kunne møtes fysisk, har hatt betydning for utvikling av det administrative og faglige samarbeidet. Det har også hatt betydning for muligheten til å gjennomføre planlagte samarbeidsaktiviteter og ulike former for mobilitet. Flere fremhever at mangel på mulighet til

å kunne møtes, gjorde det utfordrende å bli kjent, særlig med partnere de ikke hadde samarbeidet med tidligere. Når deltagerne ikke ble godt nok kjent med hverandre, førte det til at det var vanskeligere å håndtere problemer, uklarheter og uenighet.

Vi hadde korona som dels gjorde det ganske komplisert å starte opp (...). Jeg tror alliansen hadde fungert organisatorisk bedre om vi hadde møttes fysisk i begynnelsen. Det er vanskelig å bli uenige på et digitalt møte, og det er vanskeligere å ta samtaler om prioriteringer.

Flere understreker derfor viktigheten av å kunne møtes fysisk for fremdriften og for utvikling av innholdet i samarbeidet. Etter at muligheten for fysiske møter ble åpnet i slutten av pilotperioden, kom det tydelig frem at samarbeidet ble mye lettere fordi det gav mulighet for grundigere diskusjoner og at partene ble bedre kjent med hverandre.

Jeg kom inn rett etter at det var mulig å møtes fysisk. Og for mange var det første gang de møttes, og det hjalp veldig. For da kunne vi sette oss ned og snakke ordentlig om tingene som er utfordrende for at vi skal løse oppgaver på kryss og tvers. (...) Det er det som er nøkkelen; de fysiske møtene, og det er gode diskusjoner. Når vi etter hvert kjenner hverandre godt, så vi kan ta opp vanskelige ting.

Mange planlagte aktiviteter måtte avlyses eller endres. Ansattmobilitet ble hindret, og mange studentaktiviteter måtte endres fra fysisk mobilitet til digitale opplegg. Det gjaldt blant annet deltagelse på ulike kurs og sommerskoler o.l. Samtidig har erfaringene med digitale utdanningstilbud som ble utviklet i løpet av pandemien, lagt grunnlag for tilbud som er blitt videreført. Dette er utdanningstilbud som gjør at studenter kan delta i internasjonalt utdanningssamarbeid uten å måtte reise ut, noe som bidrar til at flere kan gjøre seg nytte av tilbudet. På den måten har mulighetene for internasjonalisering hjemme blitt utvidet.

2.3 Kommunikasjon og involvering

2.3.1 Kommunikasjon

Fordi EUI-samarbeidet i første fase i stor grad har vært knyttet til administrative oppgaver, har det vært viktig å nå ut med informasjon om hva samarbeidet innebærer for institusjonen som helhet, og til de vitenskapelig ansatte spesielt. Det er de som skal fylle de administrative strukturene med faglig innhold og gi undervisning til studentene. Det å få ut god informasjon til hele institusjonen har blant annet betydning for å skape legitimitet for deltagelsen i EUI.

EUI er et komplekst tiltak når det gjelder form og innhold, både på overordnet nivå i alliansen og for den enkelte institusjon. De som har sentrale posisjoner i EUI forteller at det gjennomgående har vært utfordrende å kommunisere innad på institusjonene, om hva deltagelsen i EUI innebærer for institusjonen og hva alliansen kan brukes til av ulike aktører. Det betyr også at de har måttet differensiere budskapet og bruke ulike kanaler ut fra hvilke målgrupper de har ønsket å nå.

Da kommer vi inn på temaet internkommunikasjon, og det har vært nokså krevende. Ja, det å bestemme hva som skal være budskapet, hvilke kanaler det skal gå igjennom, og hvor det skal komme fra, det har vært krevende. Og så har vi ikke så mye ressurser på det her.

Flere har trukket frem betydningen av å involvere avdelinger med ansvar for kommunikasjon for å få ut informasjon, både internt og eksternt. Innad på institusjonene har ulike typer møter, blant annet med dekaner, vært viktige kanaler for å få ut informasjon og få prosjektet koblet til faglig ledelse ved fakultetene. Selv for aktører som er involvert i arbeidet i alliansene, kan EUI fremstå som noe litt uklart, både i form og innhold.

Alle, inklusive meg, synes det er ullent, uklart hva dette egentlig er, og det gjør at det er nok en viss motstand, ikke fra de som er med, men de som er rundt.

Det har vært litt vanskelig å si noe om det (EUI-prosjektet), for det har vært litt vagt. Det er litt stort prosjekt, og litt ullent på mange måter.

Jeg tror det er flere nå som kjenner til (EUI-alliansen) i løpet av det siste halvåret, mye på grunn av disse kafeene og hvordan vi kommuniserer ut. Vi har vært på alle fakulteter og snakket, jeg har vært på flere institutter, og vi snakker og snakker. Men det er nok mange som bare har hørt om (EUI-alliansen), men vet ikke hva det er.

Hvilken informasjon om EUI-samarbeidet som blir kommunisert innad på institusjonen, og hvordan dette har foregått, har tilsynelatende hatt betydning for hvordan vitenskapelig ansatte ser på EUI, og hvorvidt de ser på det som relevant og noe de ønsker å delta i.

Jeg har opplevd at når vi først har fått folk med og forklart dem hva som er forventet, og hva som kan bli resultatet i andre enden, da blir de fleste ganske engasjert. Men det å få dem over dit, er ganske vanskelig.

Samtidig er ikke informasjon om muligheter i prosjektet nødvendigvis tilstrekkelig til å motivere vitenskapelig ansatte til å delta i EUI. Som tidligere nevnt, har noen vitenskapelig ansatte bidratt til søknadsarbeidet for den arbeidspakken de selv skulle delta i, men de har ikke oversikt over hele satsingen. Samtidig er det variasjon mellom institusjonene når det gjelder hvordan de vitenskapelig ansatte har vært involvert i prosessene knyttet til søknadsskriving og oppstart.

2.3.2 Involvering av vitenskapelig ansatte

En generell utfordring som trekkes frem, har vært å få de vitenskapelig ansatte involvert på forpliktende måter i arbeidet. Det er flere faktorer som ble nevnt i denne sammenheng. I tillegg til utfordringen med å få kommunisert hvilke muligheter deltagelse i EUI kan bety for dem, er det flere som trekker frem den akademiske friheten og autonomien til de vitenskapelig ansatte. Det blir pekt på at etablerte forskere kan oppleve at samarbeid innad i alliansen ikke passer deres faglige interesser og etablerte samarbeidsrelasjoner. De faglige nettverkene deres er primært basert på koblinger til forskere og fagmiljøer, ikke til institusjoner. En form for «styring» av samarbeid mot institusjoner innenfor alliansen, vil derfor for mange ikke oppleve som ønsket eller hensiktsmessig ut fra faglige hensyn.

Samtidig har vi akademisk frihet, så det er ikke noen tvangstrøye vi kan dra nedover noen, men det øker jo muligheten for samarbeid, og det er vår ambisjon at det skal være mer samarbeid mellom de vitenskapelige og administrative.

Problemet i alle disse universitetene er spenningsforholdet mellom strategisk styring og den akademiske friheten. (..) Det var en viktig diskusjon; hvordan tar man dette fra et top down -prosjekt til å skape bottom up initiativer. Mye handler om å stimulere og tilrettelegge og gi såkorn-finansiering til ulike vitenskapelige aktiviteter innenfor disse feltene.

Det er hovedsakelig administrativt ansatte som var involvert i søknadsprosessen og søknadsskriving, og søknaden definerer arbeidspakker og hvilke leveranser de ulike aktørene skal bidra til. Noen faglig ansatte har vært involvert i begrensede deler av søknadene. Rammen for hva som skal gjøres innenfor alliansen, har til en viss grad vært bestemt på forhånd. Dette mente også noen hadde betydning for hvor attraktivt faglige ansatte vurderer det å delta.

Det er vanskelig å få engasjert en del folk, gitt at veldig mye er forhåndsdefinert i søknadsfasen for hva som skal gjøres i en fire-års periode.

Det blir også trukket frem at ettersom mye av arbeidet i første fase har vært konsentrert om administrative forhold og strukturer, har det vært vanskelig å trekke med vitenskapelig ansatte inn i arbeidet og få dem til å se nytten av å delta. Særlig i starten var det også uklart hvilke muligheter det faktisk kunne gi på sikt.

I og med at mye av det vi jobber med handler om struktur og administrasjon og små piloter som har vært utenfor studieprogrammene, så har vi egentlig ikke klart å forankre det veldig godt i fagenhetene.

Noe av dette er jo faglig interessant, men ikke til å begynne med, for da er det så mye koordinering. Vi så liksom ikke hvor interessant det kunne være for forskning og utdanning til å begynne med.

EUI er et initiativ primært knyttet til utvikling av utdanning. Selv om deltagelse i utvikling av undervisning har fått større betydning for merittering og karriereutvikling, er det i først rekke forskning som har betydning i denne sammenheng for mange.

Her har det vært sånn at forskning er i førersetet, så det å få vitenskapelig ansatte til å jobbe med utdanningsaker, dette har jo alltid vært vanskelig. (...) Det er fordi at her er det en kultur og en forventning om (...) å ha fokus på forskning..

Forskningens betydning for merittering og tilsvarende mangel på systemer som gir undervisning anerkjennelse i akademiske karrierer, fremheves på europeisk nivå som den viktigste hindringen for utvikling av undervisning i høyere utdanning.⁷

Mangel på tid og kapasitet kan også hindre involvering av vitenskapelig ansatte, selv om de i utgangspunktet kunne være interessert. Deltagelsen i EUI kommer på toppen av en full stilling for mange. I noen av alliansene har ansatte ved de norske institusjonene fått deler av sin stilling øremerket til å delta i EUI, men selv med en slik kompensasjon, forteller ansatte at de også har investert mye ubetalt arbeidstid i prosjektet.

Det å få med fagfolk, folk som allerede har nok å holde på med, det er ikke så enkelt. Det krever ressurser. (EUI) er en av våre strategiske allianser, og det er pålagt fakultetene å stille de ressursene vi ber om. Det høres fint ut, men det er vanskelig å få tak i folk som har tid og engasjement nok til å bidra til dette.

Gjennomgående har de vitenskapelig ansatte blitt rekruttert med utgangspunkt i deres interesse for internasjonalt samarbeid i kombinasjon med tematikk for arbeidspakkene de er koblet til. Deltagelsen er basert på frivillighet, og flere påpeker at det derfor i stor grad er ildsjelene og entusiastene for internasjonalt samarbeid som har blitt involvert.

⁷ [final lotus report_december 2022_fin.pdf \(eua.eu\)](#)

Det lå litt i kortene at for å få dette opp og stå, så må vi ha folk som vi vet kan levere og som kan samarbeide og som har ideer og er motivert.

Noen har blitt rekruttert inn ved at de har blitt spurt om å skrive deler av søknaden som omhandler arbeidspakker som vedkommende var ment å delta i, eller ha ansvar for. Andre har blitt kontaktet av prosjektledelsen med tanke på deltagelse i ulike arbeidspakker og oppgaver. Bakgrunnen for at de har blitt kontaktet, er deres interesse for utdanning og internasjonalt samarbeid. Det har ikke vært noen utlysninger av posisjoner eller oppgaver ved de norske institusjonene, noe som har vært praksis ved enkelte partnerinstitusjoner. Det har vært variasjon i hvorvidt, og eventuelt hvor mye av stillingen som har blitt avsatt til arbeidet med EU. Det er eksempler på en avgrenset stillingsprosent (20 pst) knyttet til oppgaven, andre har fått større deler av stillingen knyttet til arbeidet, mens andre deltar på mer frivillig basis. Å basere seg på ildsjeler og de mest entusiastiske, blir trukket frem som en sårbar strategi på lenger sikt. Det dreier seg både om det er tilstrekkelig antall ildsjeler og at ildsjeler kan brennes ut. Dette inkluderer både vitenskapelig og administrativt ansatte.

Jeg tror det er en reell fare for at man brenner ut ildsjeler og nøkkelpersoner i et sånt prosjekt. Jeg er litt usikker på bærekraften, og jeg usikker på om man har undervurdert hvor store administrative hindre som ligger i slike prosesser.

2.4 utfordringer og muligheter

2.4.1 Godkjenning av emner og kurs

Det sentrale grunnlaget for å få til økt samarbeid mellom institusjonene, særlig knyttet til mobilitet, dreier seg om godkjenning av emner, kurs og studieprogram på tvers av institusjonene. De nasjonale forskjellene når det gjelder hvem som har myndighet til å ta slike beslutninger, gjør at prosessene med å få dette til innad i en allianse kan ta lang tid. Det arbeides med dette på ulike nivå for å få til løsninger som kan lette samarbeidet, men fortsatt fremstår det å få til godkjenninger og innpass av kurs og emner i ulike programmer som sentrale utfordringer for alliansene.

Flere institusjoner forteller at samarbeidet innad i alliansen har ført til større forståelse for de ulike institusjonenes faglige strukturer og innhold, slik at det har vært mulig å få til praktiske løsninger knyttet til godkjenninger ved ulike former for tilpasninger. Det at de har møttes og har hatt tid til å snakke sammen, har vært viktig i denne sammenheng.

Innen noen utdanningsfelt, blant annet innen enkelte tekniske fag, har det vært særlige utfordringer med å kunne få kurs fra institusjoner i utlandet godkjent i en norsk grad. Det ble sagt at samarbeidet innenfor EU har gitt muligheter for fagfolk til å bli bedre kjent med de andre institusjonenes utdanningsopplegg, og at dette i større grad har åpnet opp for å få til utdanningssamarbeid og utvekslingsmuligheter.

Ja, det har vært en utfordring, men ganske tidlig i prosjektfasen samlet vi fagfolk fra alle universitetene og de jobbet sammen, og det som kom ut av det, var en større forståelse av hverandres kurstilbud og oppbygging av mastergrader og en forståelse av at kanskje trenger det ikke å være sånn at man må ha det samme læringsutbyttet og samme pensum. Det kan være greit å godkjenne et kurs så lenge det er på samme nivå og omfang. Det har vært litt revolusjonerende for en del fag i alliansen, og det har kommet som et resultat av diskusjoner og samarbeid på tvers av institusjonene. Hvis vi skulle forholde oss til det veldig rigide ved oppleggene, så hadde vi ikke kommet noen vei.

Betydningen av slike møteplasser hvor vitenskapelig ansatte har fått mulighet til å møtes, diskutere og blir kjent med hverandres utdanningsopplegg og faglig innhold, trekker flere frem som positivt med arbeidet med EUI. Dette har også vært helt avgjørende for å utvikle felles utdanningstilbud. Flere trekker frem at de opplever at institusjonene i Norge har langt større autonomi når det gjelder godkjenning enn mange av institusjonene de samarbeider med. Dette gjør at flere sier at de opplever at norske institusjoner fremstår som mer fleksible enn flere av samarbeidspartnerne i alliansene.

2.4.2 Tverrfaglighet og nye utdanningstilbud

Tverrfaglighet som strategi for å håndtere de store samfunnsutfordringene, står sentralt i Erasmus+, EUI og Horison Europa. Det reflekteres også i den tematiske innretningen for de ulike alliansene, men de rammer dette inn på ulike måter. Den faglige arbeidet i form av ulike arbeidspakker har ofte et tematisk utgangspunkt og er ikke primært basert på fagdisipliner. Den faglige bakgrunnen til de vitenskapelig ansatte som har blitt involvert, kan derfor være mer sammensatt enn i andre faglige nettverk. Flere vitenskapelig ansatte sier at nettopp det å møte fagfolk fra de andre partnerne i alliansene i faglige sammenhenger gir muligheter for å etablere nye typer faglige nettverk. Dette har gitt dem nye perspektiver på eget fagområde og nye faglige kontakter som de ser det er mulig å videreutvikle kontakten med, også for utvikling av forskningsprosjekter med en mer tverrfaglig tilnærming.

De jeg har blitt kjent med i alliansen som er i England og Frankrike, de er ikke nødvendigvis språkforskere. Jeg har også fått kontakt med en språkforsker i Tyskland, men det er på andre ting, sånn at nå ville jeg ha kunne lage (et forskningsprosjekt) som er mye mer tverrfaglig. Det gir noe helt annet, og jeg tror at hvis vi skal flytte oss videre på forskningsfeltet,det snakkes enormt mye om tverrfaglighet, og dette mener jeg er en reell tverrfaglighet.

Betydningen av EUI for utvikling av tverrfaglige koblinger og nettverk, er noe som også trekkes frem som erfaringer fra andre land. EUI-alliansene har fungert som en katalysator på å bringe sammen vitenskapelig ansatte fra ulike disipliner som uten denne muligheten ikke hadde hatt grunn, eller mulighet til å treffes.⁸ Utvikling av slike tverrfaglige forskernettverk kan også bidra til utvikling av tverrfaglige utdanningstilbud og til å tenke på utdanning på nye måter.

Vi kan også bruke alliansen til å utfordre hva som er god utdanning, og det tror jeg er bra. Jeg synes vi skal være kritiske. Vi skal ikke ta for gitt at universitetet skal transformeres, men det er åpenbart at den undervisningen universitetene gir, ikke er tilstrekkelig når det gjelder de utfordringene vi står overfor. Så kan vi bruk disse alliansene til å skape en utdanning (...) som er koblet til de utfordringene vi står overfor med større kompleksitet og usikkerhet (...)

Det har blitt arbeidet med å utforme og lage, teste og gjennomføre piloter på ulike typer undervisningsopplegg, kurs og emner som er blitt tilbudt som sommerkurs, minikvalifikasjoner, digitale kurs og virtuell mobilitet, og blandet mobilitet. Flere av disse tilbudene er tverrfaglige. Tverrfaglige tema og innovative arbeidsformer skaper muligheter for utvikling av nye emner og tilbud i grenseflaten mellom institusjonene og mellom etablerte studieprogram. Som et eksempel på en tverrfaglig tilnærming, har NTNU det obligatorisk tverrfaglige masteremnet «Eksperter i team». Dette er et konsept og en modell som videreutvikles og utprøves i kontekst av EUI-alliansen NTNU deltar i.

⁸ [European Universities Initiative: Driving societal impact \(universityworldnews.com\)](https://www.universityworldnews.com)

Et kjennetegn ved flere av de tverrfaglige tilbudene er at de baserer seg på utfordringsbasert læring som tar utgangspunkt i en tverrfaglig tilnærming til løsning på konkrete utfordringer. Mange av disse utfordringene er blitt utformet i samarbeid med aktører i arbeidslivet og bidrar på den måten til samarbeid med arbeids- og samfunnsliv. Noen av disse tilbudene gis i form av korte kurs som gir minikvalifikasjoner og kurs som på ulike måter kan inngå i ordinære studieprogram, eller tas som tilleggskurs. Utvikling av minikvalifikasjoner står sentralt på agendaen i Europakommisjonen og blir vurdert som et viktig virkemiddel for livslang læring.

Det vi gjør nå, er å lage noen nye læringsveier der studentene som vil, og de som ikke nødvendigvis er så opptatt av å ta en grad, at de likevel får kompetanse og skal kunne dokumentere sin kompetanse ved å ta andre læringsveier gjennom (vår allianse). De får micro credentials, og vi har funnet ut at vi må tilby studiepoeng for at det skal være attraktivt, men som ikke nødvendigvis blir en grad, men er en læringsvei som bygger på kompetansen din uten å gi en grad.

Det at tilbudene er flerfaglige eller tverrfaglige, gjør at de kan rekruttere studenter fra flere fag og studieprogram. Samtidig kan det flerfaglige innholdet gjøre at det kan være utfordringer med å få kursene eller emnene godkjent som del av studieprogram ved de ulike institusjonene i alliansene. Kursene kan bli godkjent, men da som kurs som kommer i tillegg til det ordinære studieprogrammet. Noen trekker frem at dette kan ha betydning for rekruttering av studenter og for gjennomføring av kursene.

Som nevnt over ligger flere av undervisningsoppleggene utenfor, eller i tillegg til ordinære studieprogram, gjerne som valgemner. En årsak til dette er blant annet at det ikke krever samme godkjenning som emner og kurs som skal inngå i de ordinære studieprogrammene. Selv om det lykkes å utforme et tverrfaglig tilbud i alliansen, kommer det frem at det kan også kan være interne utfordringer når det gjelder gjennomføring av nye tverrfaglige og tverrfakultære tilbud, blant annet på grunn av økonomiske og administrative forhold.

2.4.3 Nye arenaer, nettverk og samarbeidsflater

En positiv side ved alliansene som trekkes frem av flere, er at EUI representerer en form for langvarig institusjonelt samarbeid mellom et avgrenset antall institusjoner. Deltagelse i alliansen har ført til at personer, både ansatte i administrative og vitenskapelige stillinger, har møttes i ulike sammenhenger. Det at aktører har fått mulighet til å treffes og få tid til å bli kjent og diskutere ulike muligheter og løsninger, understrekes som helt sentralt.

Flere av de administrativt ansatte som har vært involvert i arbeidet, inkludert de som tradisjonelt ikke har jobbet med internasjonalt samarbeid, trekker frem det positive ved å møte og bli kjent med ansatte ved partnerinstitusjonene. Det har gitt dem større forståelse for arbeidet og gitt kunnskap om administrative forhold ved de andre institusjonene. Dette har ført til at de har fått ny kompetanse og til dels nye oppgaver ved noen av institusjonene.

Nå er det slik at nå jobber plutselig HR-folk med talentutvikling på tvers av alliansen. HR-avdelingen vår har aldri jobbet internasjonalt før. Det liksom litt oppsiktsvekkende. Så er det kommunikasjonsavdelingen som reiser på ansattutveksling til Europa og kommer hjem med masse inspirasjon og ideer angående intern kommunikasjon.

EUI dreier seg om institusjonelt samarbeid med et utvalg av partnerinstitusjoner som går over tid. Det gjør at det er mulig å utforme institusjonelle avtaler som dekker ulike former for samarbeid. Når slike overordnede institusjonelle avtaler er på plass, mener flere at det vil være lettere å få til mer konkrete og avgrensede samarbeidsprosjekter. Det er også en

fordel at tidsperspektivet er av en viss lengde. Dette har betydning for utvikling av institusjonelle avtaler og felles praksiser, og det bidrar også til at det er mulig å bli kjent med relevante samarbeidspartnere ved universitetene i alliansene.

Vitenskapelig ansatte kan se fordeler ved å delta i alliansen når det gjelder å finne partnere også til utvikling av forskningsprosjekter selv om de har egne faglige nettverk. Ettersom alliansene er basert på likheter i profil og/eller tematiske satsinger, ligger det an til at den omfatter institusjoner som har relevante forskningsmiljøer for utvikling av felles forskningsprosjekter. Når overordnede institusjonelle samarbeidsavtaler er utformet, trekker noen frem at det vil kunne være enklere å inngå samarbeid og avtaler på mer avgrensede områder.

Hvis jeg nå skulle lage et nytt prosjekt, så hadde jeg umiddelbart gått til partnerne i alliansen og fått de med, for du sparer enormt mye tid og penger og krefter. Jeg vil mye heller ha et institusjonalisert internasjonalt samarbeid, for det gjør det så mye enklere. (...) det er en utrolig besparelse for institusjonene våre og helt ned på enkeltforskere hvis vi heller kan legge opp til samarbeid innad i alliansen.

Den betydningen samarbeidsflatene i alliansene kan ha som utgangspunkt for etablering av ulike typer nettverk, blir trukket frem som særlig relevant for unge, uetablerte forskere. Dette er noe som blir brukt ved noen institusjoner som grunnlag for å motivere og rekruttere vitenskapelig ansatte til arbeidet med EUI.

Deltagelsen i en EUI-allianse beskrives som er en annen måte å jobbe med internasjonalt utdanningssamarbeid på, sammenlignet med mer avgrensede prosjekter slik som for eksempel partnerskapsprosjekter innen Erasmus+-programmet. EUI utgjør en overordnet ramme for det internasjonale arbeidet og legger føringer for konkrete oppgaver over tid. EUI blir sett på som et overgripende prosjekt som også forplikter institusjonen på en annen måte enn andre mer enkeltstående prosjekter ettersom EUI dreier seg om institusjonelle koblinger og ikke bare koblinger mellom fagmiljøer.

Som organisasjon og administrasjon så må vi jobbe på en litt annen måte og være veldig målrettet. Bare det at vi har disse partnerne som vi skal bli godt kjent med, og som vi skal fokusere veldig på, og at vi har den listen av ting vi skal gjøre sammen, og den forpliktelsen som det faktisk utgjør med felles emner og felles programmer og felles forskningssamarbeid Hvis vi hadde stått utenfor, hadde vi ikke hatt det systematiske samarbeidet på de områdene som vi holder på med innenfor det med europeiske fellesgrader etc.

2.4.4 Organisasjonsutvikling

Ved flere institusjoner har deltagelsen i EUI ført til økt samarbeid på tvers av avdelinger og fakulteter og mellom administrasjon og vitenskapelig ansatte. Noen trekker frem at samarbeid mellom administrativt og vitenskapelig ansatte er blitt bedre fordi det er blitt større gjensidig forståelse for hverandres perspektiver og kompetanse.

Jeg oppfatter at sentraladministrasjonen ofte er veldig langt vekk. Og de kan mye om internasjonalisering og avtaler og sånne ting, og når vi skulle få til den avalen om dette studiet, var det veldig nyttig for meg å ha kontakt med de som sitter på internasjonalt kontor og sentraladministrasjonen, for de kan en del ting om dette administrative som ikke vi vitenskapelige ser, hva som er mulig og ikke mulig.

Ut fra dette er det mulig å si at deltagelsen i EUI kan skape nye dynamikker innad på institusjonene som deltar. EUI er et prosjekt som angår hele institusjonen ved at det dreier

seg om allianser mellom institusjoner og involverer både vitenskapelig ansatte og administrasjon. Noen trekker frem at EUI bidrar til, eller gir en ekstra dytt til organisasjonsutvikling

(...) vi har jo utviklet organisasjonen, så EUI er vår «vessel» som bringer oss inn i fremtiden og tvinger frem endringer og som løfter organisasjonen fordi vi er tvunget til det.

Måten vi jobber internt med samarbeid mellom ulike avdelinger og fakulteter, det er kjempebra. Det har blitt tettere bånd internt, folk kjenner de andre avdelingene. Det er en veldig positiv erfaring. Det har vært med på å bryte ned siloer.

Det er kanskje særlig på det administrative nivået at det har blitt økt samarbeid på tvers av avdelinger og seksjoner. Deltagelsen har ført til nye oppgaver som krever ny kompetanse og nye samarbeidsrelasjoner ved institusjonene gjennom at EUI har gitt en felles overbygning for dette arbeidet. Det innebærer at også andre stabsfunksjoner og avdelinger som HR, IKT og kommunikasjon, har blitt involvert på mer permanent basis i det internasjonale arbeidet, i tillegg til studieadministrativ avdeling og/eller de som jobber med kvalitetsutvikling. Deltagelsen i EUI blir også beskrevet som noe som setter internasjonalisering og internasjonalt samarbeid på dagsorden på en annen måte enn tidligere og bidrar til at det arbeides mer systematisk og helhetlig med dette.

Det vi ser, er at det er internasjonalisering i praksis i mye større deler av organisasjonen gjennom EUI-aktivitetene. (...) Internasjonaliseringen blir mye mer integrert i EUI-prosjektet som er så stort at det er umulig å få det til hvis ikke alle er involvert.

Noen trekker frem at det er også blitt en bedre kobling mellom forskning og utdanning. Den strategiske siden ved internasjonalisering og at EUI innebærer et langvarig institusjonelt samarbeid, har også kommet tydeligere frem.

Jeg tenker det er å sette internasjonalisering i system. Det dreier seg om å rydde litt og gi oss noen verktøy som gjør at vi får utføre det vi vil innenfor internasjonalisering når det gjelder utdanning. Det er ting vi har snakket om i årevis, men nå er det alle mann til pumpene. Det er den felles bevegelsen mot de felles målene. Vi har fått en dynamikk på internasjonaliseringsområdet som er blitt veldig mye tydeligere. Tilbakemeldingene fra de som jobber med internasjonalisering, er at de ser nå at det de gjør, er viktig på en annen måte enn tidligere, og at man klarer å koble forskning og utdanning i en internasjonal sammenheng.

2.4.5 Pilot for fremtidens universiteter?

Ambisjonene for EUI er svært høye, og EUI er blitt presentert som en pilot for fremtidens høyere utdanningsinstitusjoner med sømløs flyt av studenter og ansatte innen alliansene, i tillegg til de andre ambisjonene knyttet til bidrag til å løse fremtidens samfunnsutfordringer. Disse ambisjonene ligger langt frem i tid og høyt over dagens virkelighet som institusjonene befinner seg i. Institusjonene er fremdeles inne i første fase for utvikling av samarbeidsstrukturer og for utvikling og utprøving av utdanningstilbud. Den nye prosjektperioden skal vare frem til 2027. Erfaringene fra institusjonene må derfor ses i lys av at det er i en tidlig fase av en lengre prosess.

Det er jo fremdeles et eksperiment, et prioritert eksperiment kan man si, og hvor folk ser nytten av å samarbeide på tvers. Det er jo en treningsarena for mange og en internasjonaliseringsarena for mange.

Samtidig trekkes det frem at de grunnleggende utfordringene for utviklingen av samarbeidet er knyttet til ulikheter i godkjenning av emner, akademiske kalendere og gradsstrukturer. Summen av disse utfordringer gjør at ikke alle ser på EUI som en modell for fremtidens universiteter.

Alliansene skaper jo nye konstellasjoner og samarbeid og har en viktig rolle i utformingen av mer utveksling og mer kjennskap til hverandre på tvers som er klart en fordel, men om det skal være det eneste saliggjørende, det tror jeg kanskje ikke. Det snakkes mye om legal entity og felles europeisk studentkort, European degree som er interessant og spennende, men de tar kanskje ikke hensyn til alle de praktiske utfordringene. Når man ikke har noen som helst uniform tilnærming til sånne praktiske ting, så blir det litt utopisk at man skal komme dit.

Det kommer frem litt forskjellige syn når det gjelder hvilken betydning deltagelsen i EUI vil ha for institusjonene i neste prosjektperiode og på lenger sikt. Noen snakker om prosjektperioden knyttet til finansiering fra EU og ser på EUI som et tidsavgrenset prosjekt hvor det skal vurderes ved prosjektslutt hvordan arbeidet skal tas videre. Mangel på finansiering til å følge opp alliansen etter at finansieringen er slutt, trekkes frem som et viktig argument for å tenke tidsavgrenset. Maassen et.al (2022) trekker frem at det er en risiko for at alliansepartnerne vil oppleve mindre forpliktelse til å videreføre alliansen dersom EU-finansieringen opphører. Andre ser på EUI som starten på noe som skal videreføres, fortrinnsvis ved at det som utvikles, blir institusjonalisert og integrert i det ordinære arbeidet.

Hvis vi skal gjøre alt som er bra knyttet til internasjonalisering, bærekraft og innovasjon som et parallelt spor til hovedaktivitetene til universitetet, så blir studentene utmattet og forskerne blir utmattet, så spørsmålet er hvordan vi kan integrere dette. Og for å integrere dette, trenger man forutsigbarhet. Har vi en allianse, så kan vi bygge langsiktig samarbeid. Da er det mye lettere å gjøre det internasjonalt.

Det er forskjellige oppfatninger om hvorvidt denne typen allianser vil være viktige i fremtidens universitetslandskap. De som ser EUI som viktig for fremtidens universitet, mener at økt internasjonalt samarbeid vil være sentralt for utvikling av institusjonene. De mener at utviklingen innen høyere utdanning kommer til å være preget av internasjonale allianser i ulike formater, både med og uten tilleggsfinansiering. Andre er mer skeptiske når det gjelder betydningen av denne typen allianser og prosjekter for utvikling og endring av institusjonen. Det gjelder særlig forholdet mellom arbeidsinnsats og de økonomiske ressursene og hvilke endringer man kan forvente.

Hvordan institusjonene tenker om EUI som en del av institusjonens fremtid, ser vi har sammenheng med hva slags allianse de deltar i og hvordan samarbeidet er knyttet til etablerte praksiser ved institusjonene. I de tilfellene hvor alliansen er bygget på godt etablerte samarbeidsrelasjoner, er sannsynligheten større for at samarbeidet vil fortsette, også etter prosjektperiodens slutt. Hvordan deltagelsen i EUI blir koblet til forskning og andre strategiske satsinger ved institusjonene, vil også ha betydning for det videre arbeidet.

3 Avsluttende kommentarer

EUI er et prestisjetiltak med store ambisjoner og visjoner. Alliansene er et av de sentrale virkemidlene for utvikling av det europeiske utdanningsområdet (EEA) og et flaggskip i Den europeiske strategien for universiteter. Ambisjonene for hva alliansene skal oppnå er høye og samtidig sammensatte. Forventede virkninger retter seg mot et bredt spekter av mål, fra inkludering og innovasjon til eksellens, via involvering av ulike typer aktører og regional relevans, til å bidra til å løse de store globale samfunnsutfordringene. European University Association (EUA) har kritiske innvendinger mot ambisjonsnivået for EUI og advarer mot topptung styring av prosesser. EUA uttrykker også bekymring for omfanget og antallet politiske mål som alliansene er forventet å nå.⁹

Erfaringene fra de institusjonene som deltok i de første utlysningene, viser at det er langt igjen før EUI skaper store endringer i det europeiske universitetslandskapet. Craciun, et al. (2023) sier at det er for tidlig å si noe om virkningene av EUI på nasjonalt nivå ettersom alliansene har hatt kort tid til å utvikle samarbeid og utvikle og gjennomføre tilbud. Samtidig peker de på at høyere utdanningsinstitusjoner oppfatter EUI som en mulighet til å øke attraktiviteten til og kvaliteten på sine utdanningstilbud, og til å styrke egen evne til å delta i internasjonalt samarbeid. De påpeker at internasjonalt samarbeid vil være sentralt for institusjonene i fremtiden, og deltagelsen i EUI er viktig i denne sammenheng. Denne beskrivelsen passer også godt for de erfaringene de norske institusjonene har gjort seg.

Alliansene har ulike profiler og tematiske satsinger, bakgrunnen for sammensetningen varierer, og institusjonene har hatt ulik motivasjon for å delta. Det gjør at det er forskjeller i hvilke utfordringer de har møtt, hvilket utbytte de har hatt og hvilke potensial de ser for deltagelsen. Institusjonene har møtt felles utfordringer med ulikheter i nasjonale regelverk for gradsstruktur, godkjenning av utdanning og akademiske kalendere. Felles for institusjonene er også at de ser på EUI-alliansene som en langsiktig ramme rundt det internasjonale arbeidet og et tiltak som bidrar til at dette arbeidet får mer oppmerksomhet. Det å ha tilstrekkelig med tid til å utvikle samarbeid, både på det administrative og faglige nivået, synes å være avgjørende for å kunne utvikle tilbud og opplegg og overkomme ulike formelle og administrative hindringer. Det imidlertid nødvendig med langt mer enn tre år for å kunne si noe om hvilke effekter alliansene kan skape.

Det å sikre finansiering beskrives som en av de største utfordringene for videreutvikling av EUI. Craciun, Kaiser, Kottmann, and Van der Meulen (2023) mener at den nåværende modellen for de europeiske alliansene ikke er bærekraftig på grunn av de høye koordineringskostnadene, usikkerhet om fortsettelsen av EUI og mangel på felles regulatoriske og juridiske rammeverk. Deltagelsen i EUI har skapt et momentum og fokus på internasjonalt utdanningssamarbeid, men arbeidet krever også frivillig innsats som det kan være utfordrende å mobilisere og vedlikeholde over tid (Massen et.al 2022).

Gjennom EUI har internasjonalisering av utdanning, ikke bare forskning, i større grad blitt en del av det strategiske kvalitets- og utviklingsarbeidet ved institusjonene. Det langvarige samarbeidet gjør at det kan utvikles strukturer og samarbeidsformer som kan bli bærekraftige og inngå i institusjonenes ordinære arbeid og praksiser og aktiviteter. Mye av erfaringene i første fase har vært knyttet til forberedelser og utprøving. Neste fase vil vise i hvilken grad institusjonene lykkes med å sette ut i praksis det som er forberedt, og ta i bruk de mulighetene de har sett for seg.

⁹ [European Universities Initiative: EUA warns against top-down steering and calls for further action to remove barriers](#)

4 Litteraturliste

Claeys-Kulik, A-L., Bennetot Pruvot, E., Estermann, T. and Jørgensen, T. (2022) *The European Universities Initiative and system level reforms Current challenges and considerations for the future*. European University Association [EUI- impact on system level reforms](#)

Craciun, D, Kaiser, F, Kottmann, A. and Van der Meulen, B. (2023) Research for CULT Committee –The European Universities Initiative, first lessons, main challenges and perspectives, European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies, Brussels [The European Universities Initiative: first lessons, main challenges and perspectives \(europa.eu\)](#)

ECIU: Why European Universities need a legal statute [Why EUI needs a legal statute](#)

EUA maps European Universities Initiative challenges [University World News](#)

EUA [European Universities Initiative: EUA warns against top-down steering and calls for further action to remove barriers](#)

European Commission 2020 The European Higher Education Area in 2020. Bologna Process Implementation Report [Bologna Process Implementation Report \(europa.eu\)European Higher Education Area 2020](#)

European Commission Communication on a European strategy for universities | European Education Area [Communication on a European strategy for universities | European Education Area \(europa.eu\)](#)

European Universities Initiative: Driving societal impact [University World News](#)

European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, Jongbloed, B., McGrath, C., Boer, H., et al.(2023) *Final report of the study on the state and effectiveness of national funding systems of higher education to support the European universities initiative : executive summary*, Publications Office of the European Union, <https://data.europa.eu/doi/10.2766/682794>

Gunn, A. (2020). The European Universities Initiative: A Study of Alliance Formation in Higher Education. In: Curaj, A., Deca, L., Pricopie, R. (eds) *European Higher Education Area: Challenges for a New Decade*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-56316-5_2

Kunnskapsdepartementet (2021) [Strategi for norsk deltakelse i Erasmus+ og Det europeiske utdanningsområdet - regjeringen.no](#)

Leadership and Organisation for Teaching and Learning at European Universities. Final report from the LOTUS project. Brussels, European University Association. [final lotus report december 2022 fin.pdf \(eua.eu\)](#)

Maassen, P., Stensaker, B. & Rosso, A. The European university alliances—an examination of organizational potentials and perils. *High Educ* (2022). <https://doi.org/10.1007/s10734-022-00951-4>

Meld.St.5 (2022-2023) Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023–2032. [Meld. St. 5 \(2022–2023\) - regjeringen.no](#)

Myklebust, J.P. (2022) European Universities Initiative is a ‘game-changer’ – Norway. [University World News](#)

Pagliarello, M.C. (2022) Higher education in the single market between (trans)national integration and supranationalisation: exploring the european universities initiative [Journal of European Integration, Vol. 44, No.1, 149–164](#)

van Sinderen-Law, J. (2022) European Universities Initiative: Driving societal impact. [University World News](#)

